

Gailė Jurgaitytė

Žirgas Vlado Ščepono kūryboje

Pavasaris ir vasara, žiema ar ruduo

Gražiausi metų laikai.

Namo pamatams reikalingas akmuo

Vieniškai sodybai žirgai.

Vladas Ščeponas, „Vieniša sodyba“

Nuo seniausių laikų žirgas Lietuvoje turėjo ypatingą reikšmę. Ilgus šimtmečius jis buvo žmogaus draugas ir bendražygis. Žirgo vaizdinys itin dažnai sutinkamas ir mene. Jo vaizdavimas įprasmindavo gyventojų mitologinius vaizdinius. Ir šiuolaikinėje tautodailėje žirgo motyvas pasireiškia daugelyje žanrų, perteikdamas kūrėjų pasaulėjautą, atspindėdamas jų mentalitetą, primindamas mums apie ilgaamžę žirgo vaizdavimo tradiciją ir šio gyvūno svarbą lietuvių gyvenime.

Tautodailėje žirgo motyvas labai įvairus. Žiūrėdami tapybos darbus, dažnai aptiksime arklius besiganančius peizaže ar sunkiai dirbančius kasdienius darbus greta žmogaus. Skulptūroje žirgas - Šv. Jurgio palydovas, artojo pagalbininkas, mitologizuota būtybė. Gausu ir mažosios plastikos kūrinių – švilpukų, žaisliukų – vaizduojančių žirgelius. Tradicijas puoselėjančioje medžio drožyboje žirgas yra itin dažnas dekoru elementas, išsaugojęs pirmines simbolines šio gyvūno reikšmes, susiformavusias dar baltų laikais.

Tuo tarpu, labai unikalus ir žaismingas žirgų pasaulis susiformavo tautodailininko tapytojo Vlado Ščepono kūryboje. Šio tautodailininko drobėse žirgai sutinkami itin dažnai, o jų teminis išpildymas ir plastinė raiška nepaprastai įvairūs. Vaizdavimo išskirtinumą nulėmė tai, jog V. Ščeponas yra iš miesto kilęs tapytojas, kuriam nesvetima profesionaliosios dailės įtaka. Jo

kūryboje žirgas ne tik darbininkas, bet ir žmogaus draugas, optimistinę nuotaiką spinduliuojantis personažas, romantizuota būtybė.

Ypatinga romantizmo atmosfera gaubia V. Ščepono kūrinius, vaizduojančius naktigones. Tai didelio išmanymo ir tapymo įgūdžių pareikalavę darbai. Paslaptinguose, prietemoje skendinčiuose laukuose ganosi šviesios arklių figūros, suteikiančios kūriniams balsvo švytėjimo. Toks šviesotamsos žaismas sukuria netikėtumo ir laukimo atmosferą. Kūrinyje „Naktigonė“ (2011) nakties tamsą sklaido primoji ryto šviesa – šalta, nerimastingai mėlyna, baugi. Spalvinės paveikslo atmosferos poveikį sustiprina ūkuose skendintis ežero vaizdas, sustingusi žmogaus figūra ir aplink jį susispietusią arklių kaimenė. V. Ščepono naktigonėse spalvos ir kompozicija kuria romantizuotą lietuvišką peizažą, ilgesingą vakaro nuotaiką.

Tuo tarpu linksma nuotaika ir energingumu spinduliuoja V. Ščepono kūriniai, vaizduojantys sodybas. Esminis tokių darbų akcentas – jaukios, etnografiškos sodybos vaizdas. Vieną ar keletą trobesių supa laukai, greta neretai telkšo ir vandens telkinys. O štai kūrinyje „Po darbų“ akį traukia didingos laivų burės, kompoziciškai užimančios beveik pusę paveikslo erdvės. Sodybas vaizduojančių paveikslų personažai – kasdienius darbus dirbantys žmonės arba nuotaikingi praeiviai. Tačiau daugumai sodybų vaizdų būdingas arklio motyvas – besiganančio, besiilsinčio

žolėje, smagiai šuoliuojančio ar susidomėjusiai stebinčio aplinką. Jie neretai nutapyti gyvybingomis spalvomis, energingų judesių, žaismingai pakeltomis uodegomis. Žirgeliai suteikia tokio tipo paveikslams žavesio, kuris neabejotinai siejasi su miestiečio tapytojo žvilgsniu ir vizija. Arklys kaimo aplinkoje – tarsi neatsiejamas atributas, liudijantis kaimo žmogaus glaudų ryšį su šiuo gyvūnu ir kartu atskleidžiantis mieste gyvenančio menininko svajoklišką ir nuoširdų žvilgsnį į lietuviško kaimo realybę. Paveikluose išryškintas gamtos grožis, sukuriama optimistiška, gyvybinga atmosfera, perteikiamos architektūros ir gyvenamosios tradicijos.

Galima išskirti ir trečią V. Ščepono tapybos darbų, vaizduojančių arklius, tipą. Tai paveiksliai su raiteliais ant žirgų. Šiuose darbuose išlieka glaudūs saitai su kaimo kultūra. Daugumoje kūrinių, kuriuose jojama ant žirgo, gamtos peizažas išlieka vyraujančiu. Šie darbai atskleidžia sąsajas tarp kaimiškos būties ir miesto įtakos, kurią žymi jojamieji žirgai. Jie dažniausiai vaizduojami grakštesni, spalvingesni nei darbiniai arkliai, tačiau nebūtinai. Dailininkui anatomiciškai tikslus žirgo kūno perteikimas nėra esminis uždavinys. Kur kas svarbiau parodyti ryšį tarp žirgo ir žmogaus, jų tarpusavio supratimą ir draugystę, būdingą tiek kaimo, tiek ir miesto gyventojams. Būtent dėl šios priežasties viename paveiksle atsiduria ir darbiniai arkliai, ir jojamieji žirgai bei skirtingoje aplinkoje gyvenantys žmonės, pavyzdžiui, kūrinyje „Finišas“

(2006). V. Ščepono paveiksluose visi personažai vieningi, darniai sugyvenantys su juos supančia gamta.

Ypatingą žirgo ir žmogaus tarpusavio supratimą ir artumą perteikia paveikslai „Nuovargis“ (1997) ir „Siekim pergalių“. Šiuose kūrinuose pagrindinis dėmesys skiriamas žmonių ir arklių figūroms, atsisakoma peizažo. Kūrinys „Nuovargis“ byloja apie žmogaus ir žirgo draugystę, jų bendrus vargus, panašius likimus. Darbas pasižymi drąsiais potėpiais, dominuoja santūrios spalvos, padedančios sukurti nuovargio atmosferą. Tuo tarpu kūrinys „Siekim pergalių“ nutapytas naudojant žymiai ryškesnį koloritą, pasitelkiant daugiau figūrų ir detalių. Vis dėlto, pagrindinis dėmesys sukonzertuojamas į žmogaus ir arklio partnerystę, ištikimybę, juos vienijantį tikslą – pergalių siekimą.

V. Ščepono tapyba įdomi ir unikali pati savaime, tačiau dar gilesnių kūrybinių impulsų jai suteikia paties dailininko kuriama poezija. Žaismingi ketureiliai lydi daugelį autoriaus darbų. Poezija atitinka kūrinį nuotaiką, temperamentą ir tampa neatsiejama meninio vyksmo rezultato dalimi.

Iliustracijų sąrašas:

1. „Naktigonė“, 2011, drobė, aliejus.
2. „Naktigonė“, 1997, kartonas, aliejus.
3. „Naktigonė“, 2010, drobė, aliejus.
4. „Gyvenimas kaime“, 1999, drobė, aliejus.
5. „Vieniša sodyba“, 1999, drobė, aliejus.
6. „Po darbų“, 2011, drobė, aliejus.
7. „Poromis“, 2011, drobė, aliejus.
8. „Susitikimas“, 2011, drobė, aliejus.
9. „Prie upelio“, 2011, drobė, aliejus.
10. „Ruduo“, 2011, drobė, aliejus.
11. „Vienišas raitelis“, 2008, drobė, aliejus.
12. „Nuovargis“, 1997, drobė, aliejus.
13. „Siekim pergalių“, 2000, drobė, aliejus.